

Postawy wobec transformacji energetycznej

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Kiedy neutralność klimatyczna?	1
Kierunki zmian w energetyce	3
Uwarunkowania i motywy zmian w energetyce	13

Wojna na Ukrainie i ograniczenia w handlu z Rosją w istotny sposób zaważyły na funkcjonowaniu sektora energetycznego. Niedobory na rynku paliw kopalnych doprowadziły do wzrostu ich cen do poziomu nienotowanego od dekad. Wywołany rosyjską agresją kryzys energetyczny spowodował zwiększenie cen energii elektrycznej i ogrzewania, a także ogólnie podniesienie poziomu inflacji. Mimo zawirowań na rynku paliw, związanych m.in. z ograniczeniem dostaw rosyjskiego gazu, aktualne pozostają cele unijnej polityki klimatycznej. W Europejskim Zielonym Ładzie (European Green Deal) zapisano, że unijna gospodarka ma w 2050 roku osiągnąć zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto¹. Dodatkowo w ogłoszonym w lipcu 2021 roku pakiecie klimatycznym Fit for 55 założono zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do 2030 roku o 55% (w stosunku do roku 1990)². W lutowym badaniu, po niespełna dwóch latach, powróciliśmy do kwestii transformacji energetycznej i społecznych oczekiwań z tym związanych³.

KIEDY NEUTRALNOŚĆ KLIMATYCZNA?

Zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu do 2050 roku Unia Europejska ma osiągnąć neutralność klimatyczną. W 2021 roku realizację tego celu w odniesieniu do Polski popierała blisko połowa badanych (48%, w tym 27% ogółu deklarowało, że powinno to nastąpić jeszcze przed wyznaczoną datą). Obecnie osiągnięcie neutralności klimatycznej do roku 2050 popiera znacznie mniejszy odsetek respondentów (38%, w tym 21% chciałoby wcześniejszej realizacji tego celu). Ponad połowa (55%, o 12 punktów więcej niż przed blisko dwoma laty) jest zdania, że Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej w swoim tempie, nawet jeśli będzie to oznaczało, że założony cel zostanie zrealizowany po roku 2050.

¹ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF

² <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (394) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

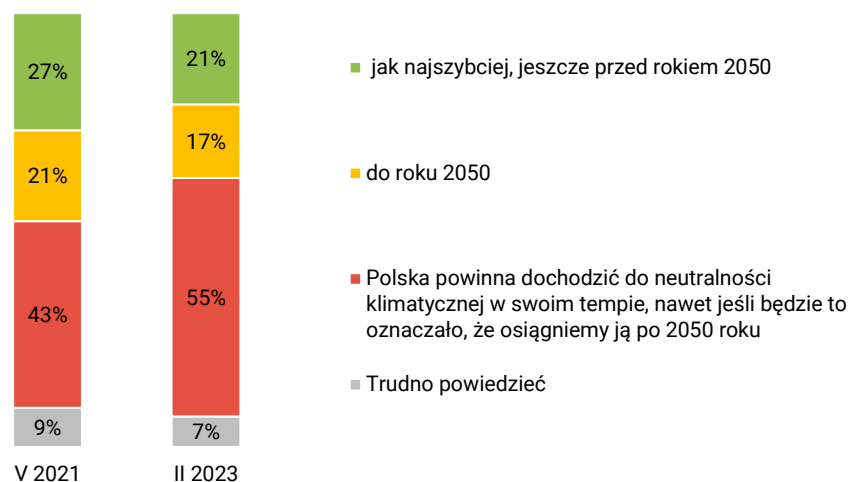
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 6 do 19 lutego 2023 roku na próbie liczącej 982 osoby (w tym: 58,4% metodą CAPI, 25,9% – CATI i 15,7% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Do 2050 roku państwa Unii Europejskiej mają osiągnąć neutralność klimatyczną: ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, które przyczyniają się do ocieplania klimatu, w tym dwutlenku węgla. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna dążyć, aby osiągnąć ten cel:

Zwolennikami osiągnięcia neutralności klimatycznej najpóźniej do roku 2050 są najczęściej mieszkańcy największych miast (ogółem 61%, w tym 39% chciałoby realizacji tego celu jeszcze przed rokiem 2050), osoby z wykształceniem wyższym (odpowiednio: 52% i 29%), ankietowani o miesięcznych dochodach *per capita* wynoszących co najmniej 4000 zł (odpowiednio: 55% i 30%), przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści (odpowiednio: 56% i 31%), średni personel, technicy (odpowiednio: 50% i 30%), pracownicy administracyjno-biurowi (odpowiednio: 48% i 31%) oraz ludzie młodzi – do 24 roku życia (odpowiednio: 50% i 29%), w tym – przede wszystkim – uczniowie i studenci (odpowiednio: 61% i 31%). Za dochodzeniem do neutralności klimatycznej we własnym tempie szczególnie często opowiadają się mieszkańcy wsi (65%), badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (63%), osoby o miesięcznych dochodach *per capita* mieszczących się w przedziale od 1500 zł do 1999 zł (63%), a w grupach społeczno-zawodowych – robotnicy (71%) oraz rolnicy (73%). Bardziej widoczne niż dwa lata temu są różnice w opiniach kobiet i mężczyzn. Za osiągnięciem neutralności klimatycznej do 2050 roku częściej opowiadają się kobiety (ogółem 43%, w tym 27% chciałoby, aby nastąpiło to przed wyznaczonym terminem) niż mężczyźni, spośród których 62% wolałoby dochodzenie do neutralności w swoim tempie.

Kwestia ta budzi kontrowersje wśród zwolenników różnych opcji polityczno-ideowych i – co za tym idzie – w elektoratach. O ile ponad dwie trzecie deklarujących prawicowe poglądy polityczne (67%) jest zdania, że nie powinniśmy spieszyć się z osiągnięciem neutralności klimatycznej, o tyle większość identyfikujących się z lewicą (61%) chciałaby, aby – zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu – nastąpiło to najpóźniej do roku 2050, w tym 40% uważa, że powinno się to stać jak najszybciej, jeszcze przed wyznaczonym terminem. Ponadto im rzadszy udział w praktykach religijnych, tym większe poparcie dla terminowej realizacji tego celu, i odwrotnie: większa religijność sprzyja bardziej

zachowawczym deklaracjom w tej kwestii. Za dochodzeniem do neutralności klimatycznej we własnym tempie opowiada się większość zdeklarowanych wyborców Prawa i Sprawiedliwości oraz Konfederacji. Na przeciwnym biegunie znajdują się sympatycy Lewicy optujący za jak najszybszym osiągnięciem zerowych emisji netto. Większość zwolenników Koalicji Obywatelskiej oraz Polski 2050 Szymona Hołowni popiera realizację celu klimatycznego w ramach wyznaczonego terminu, jednak niekoniecznie opowiada się za przyspieszeniem działań.

TABELA 1

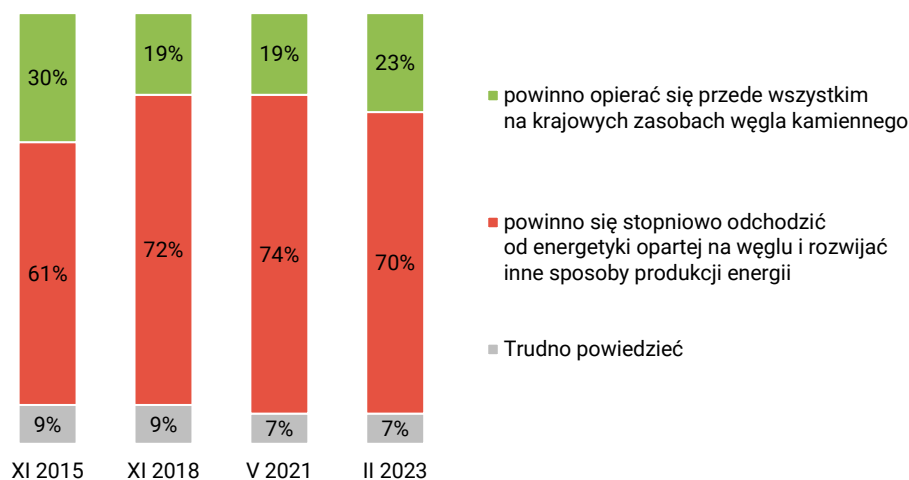
Potencjalne elektoraty	Do 2050 roku państwa Unii Europejskiej mają osiągnąć neutralność klimatyczną: ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, które przyczyniają się do ocieplania klimatu, w tym dwutlenku węgla. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna dążyć, aby osiągnąć ten cel:			
	jak najszybciej, jeszcze przed rokiem 2050	do roku 2050	Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej w swoim tempie, nawet jeśli będzie to oznaczało, że osiągniemy ją po roku 2050	Trudno powiedzieć
w procentach				
Lewica*	60	12	28	0
Koalicja Obywatelska	36	32	27	5
Polska 2050 Szymona Hołowni	25	38	37	0
Konfederacja Wolność i Niepodległość	18	10	66	6
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	10	13	69	8

* Deklaracje zwolenników tego ugrupowania należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

KIERUNKI ZMIAN W ENERGETYCE

Kryzys energetyczny sprawił, że Polacy znów nieco przychylniej spojrzeli na węgiel. Nie zmieniło się jednak ogólne zrozumienie dla potrzeby transformacji energetycznej – odchodzenia od węgla na rzecz bardziej ekologicznych sposobów produkcji energii. Poparcie dla stopniowej rezygnacji z energetyki opartej na węglu deklaruje obecnie 70% badanych, o 4 punkty mniej niż przed niespełna dwoma laty. Przekonanie, że wytwarzanie energii powinno opierać się głównie na krajowych zasobach węgla kamiennego, wyraża natomiast 23% ankietowanych, o 4 punkty więcej niż w poprzednim badaniu.

RYS. 2. Obecnie podstawowym surowcem energetycznym w Polsce jest węgiel kamienny. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych 10–20 lat wytwarzanie energii w Polsce*:

* W latach 2015–2018 pytaliśmy o zmiany w perspektywie 20–30 lat

Akceptacja odchodzenia od węgla przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Postulat ten zyskuje największe poparcie wśród mieszkańców dużych miast, mających co najmniej pół miliona ludności (89%), osób z wyższym wykształceniem (84%), ankietowanych o miesięcznych dochodach wynoszących co najmniej 4000 zł na osobę (82%), kadry kierowniczej i specjalistów (83%), pracowników administracyjno-biurowych (87%) oraz uczniów i studentów (94%). Więcej zwolenników energetyki węglowej niż przeciętnie jest wśród mieszkańców wsi (31%), osób słabiej wykształconych i sytuowanych: mających co najwyżej wykształcenie zasadnicze zawodowe (29%), badanych o miesięcznych dochodach *per capita* wynoszących poniżej 1500 zł (35%) i wśród ankietowanych źle oceniających swoje warunki materialne (33%). Za korzystaniem przede wszystkim z polskiego węgla najczęściej opowiadają się uczestniczący w badaniu rolnicy (41%) i robotnicy niewykwalifikowani (47%).

Opinie w tej kwestii wiążą się do pewnego stopnia z orientacją polityczną i – szerzej – światopoglądową. Choć popierający transformację energetyczną dominują niezależnie od opcji polityczno-ideowej, to zwolenników pozostania przy węglu nieco częściej niż przeciętnie można spotkać wśród badanych deklarujących prawicowe poglądy polityczne (29%) oraz wśród osób najbardziej religijnych: uczestniczących w praktykach kilka razy w tygodniu (36%). Zróżnicowania te znajdują odbicie w opiniach elektoratów. Odejście od energetyki węglowej jednoznacznie popierają sympatycy Koalicji Obywatelskiej, Lewicy i Polski 2050 Szymona Hołowni. Bardziej podzieleni w tej kwestii są zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości oraz Konfederacji, jednak także wśród nich przeważa aprobata dla rozwoju alternatywnych sposobów produkcji energii.

TABELA 2

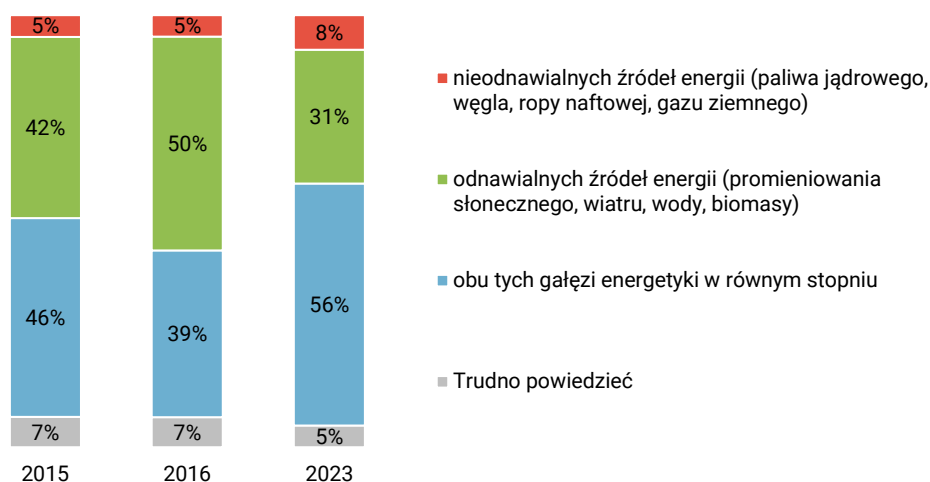
Potencjalne elektoraty	Obecnie podstawowym surowcem energetycznym w Polsce jest węgiel kamienny. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych 10–20 lat wytwarzanie energii w Polsce:		
	powinno opierać się przede wszystkim na krajowych zasobach węgla kamiennego	powinno się stopniowo odchodzić od energetyki opartej na węglu i rozwijać inne sposoby produkcji energii	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Konfederacja Wolność i Niepodległość	39	58	3
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	32	60	8
Polska 2050 Szymona Hołowni	14	86	0
Koalicja Obywatelska	7	91	2
Lewica*	6	94	0

* Deklaracje zwolenników tego ugrupowania należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

O ile postulat odchodzenia od węgla i rozwijania innych sposobów produkcji energii spotyka się z przychylnym przyjęciem społecznym i znajduje akceptację we wszystkich uwzględnionych w analizach grupach społeczno-demograficznych, o tyle więcej kontrowersji budzi inwestowanie przede wszystkim w rozwój odnawialnych źródeł energii. Polacy są w tej kwestii wyraźnie bardziej zachowawczy niż jeszcze kilka lat temu. O ile w 2016 roku połowa badanych uważała, że należy skoncentrować się na rozwoju odnawialnych źródeł energii, o tyle obecnie inwestowanie przede wszystkim w OZE popiera tylko niespełna co trzeci badany (31%, a więc aż o 19 punktów mniej niż poprzednio). W tym czasie przybyło nie tyle zwolenników nieodnawialnych źródeł energii, którzy pozostają w zdecydowanej mniejszości (8% wobec 5% w 2016 roku), ile osób, które chcą rozwijać pozyskiwanie energii zarówno ze źródeł odnawialnych, jak i nieodnawialnych (wzrost z 39% do 56%). Zmniejszenie nacisku na inwestycje w OZE można łączyć z dość szerokim, sięgającym 75%, poparciem społecznym dla rozwoju energetyki jądrowej w Polsce⁴.

⁴ Zob. komunikat CBOS „Polacy o rozwoju energetyki jądrowej”, grudzień 2022 (oprac. B. Roguska).

RYS. 3. Czy uważa Pan(i), że obecnie należy skoncentrować się na rozwoju:

Postulowanie inwestycji w OZE wiąże się z poparciem dla transformacji energetycznej – odchodzenia od węgla na rzecz innych sposobów produkcji energii oraz dla osiągnięcia neutralności klimatycznej do roku 2050. Rozwój OZE preferuje większość opowiadających się za osiągnięciem zerowych emisji netto jak najszybciej, jeszcze przed rokiem 2050, prawie połowa popierających realizację tego celu w wyznaczonym terminie, a więc do roku 2050, oraz dwie piąte ogółu zwolenników odchodzenia od węgla.

TABELA 3

Do 2050 roku państwa Unii Europejskiej mają osiągnąć neutralność klimatyczną: ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, które przyczyniają się do ocieplania klimatu, w tym dwutlenku węgla. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna dążyć, aby osiągnąć ten cel:	Czy uważa Pan(i), że obecnie należy skoncentrować się na rozwoju:			
	nieodnawialnych źródeł energii (paliwa jądrowego, węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego)	odnawialnych źródeł energii (promieniowania słonecznego, wiatru, wody, biomasy)	obu tych gałęzi energetyki w równym stopniu	Trudno powiedzieć
	w procentach			
– jak najszybciej, jeszcze przed rokiem 2050	6	59	33	2
– do roku 2050	4	48	47	1
– Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej w swoim tempie, nawet jeśli będzie to oznaczało, że osiągniemy ją po roku 2050	10	17	70	3
Trudno powiedzieć	8	19	33	40

TABELA 4

Obecnie podstawowym surowcem energetycznym w Polsce jest węgiel kamienny. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych 10–20 lat wytwarzanie energii w Polsce:	Czy uważa Pan(i), że obecnie należy skoncentrować się na rozwoju:			
	nieodnawialnych źródeł energii (paliwa jądrowego, węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego)	odnawialnych źródeł energii (promieniowania słonecznego, wiatru, wody, biomasy)	obu tych gałęzi energetyki w równym stopniu	Trudno powiedzieć
	w procentach			
– powinno opierać się przede wszystkim na krajowych zasobach węgla kamiennego	19	12	65	4
– powinno się stopniowo odchodzić od energetyki opartej na węglu i rozwijać inne sposoby produkcji energii	5	40	53	2
Trudno powiedzieć	0	10	47	43

W grupach społeczno-demograficznych rozwój OZE za priorytet najczęściej uznają mieszkańcy dużych miast, szczególnie tych mających co najmniej pół miliona ludności (46%), osoby z wyższym wykształceniem (40%), ankietowani o miesięcznych dochodach *per capita* wynoszących 4000 zł i więcej (38%), przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści (41%), uczniowie i studenci (45%), a także osoby zajmujące się domem (40%).

Więcej niż przeciętnie zwolenników inwestowania przede wszystkim w OZE jest wśród osób deklarujących lewicowe poglądy polityczne (48%) oraz badanych w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych (41%). W elektoratach za rozwojem OZE najczęściej optują zdeklarowani wyborcy Lewicy, a częściej niż przeciętnie także sympatycy Koalicji Obywatelskiej i Polski 2050 Szymona Hołowni.

TABELA 5

Potencjalne elektoraty	Czy uważa Pan(i), że obecnie należy skoncentrować się na rozwoju:			
	nieodnawialnych źródeł energii (paliwa jądrowego, węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego)	odnawialnych źródeł energii (promieniowania słonecznego, wiatru, wody, biomasy)	obu tych gałęzi energetyki w równym stopniu	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	11	21	62	6
Konfederacja Wolność i Niepodległość	10	23	63	4
Koalicja Obywatelska	3	48	48	1
Polska 2050 Szymona Hołowni	2	41	55	2
Lewica*	1	71	28	

* Deklaracje zwolenników tego ugrupowania należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

Transformacja energetyczna w Polsce przebiegała dotychczas powoli. Udział węgla w miksie energetycznym w Polsce wciąż pozostaje bardzo duży: według danych ARE w 2021 roku ogółem 72% energii elektrycznej pochodziło z węgla⁵, a w 2022 roku⁶ było to 69%. Wojna na Ukrainie i ograniczenie dostaw gazu w Rosji sprawiły, że udział gazu w elektroenergetyce spadł w ostatnim roku do 3% (z 8% w 2021 roku). Zwiększył się natomiast udział odnawialnych źródeł energii w produkcji energii elektrycznej, przekraczając w 2022 roku 20%.

W lutowym badaniu – już po raz kolejny – bardziej szczegółowo zapytaliśmy Polaków o ich oczekiwania dotyczące transformacji energetycznej. Respondenci mieli za zadanie określić, jak – ich zdaniem – powinna wyglądać produkcja energii elektrycznej w Polsce w roku 2035 i 2050. Wyniki tegorocznego badania zestawiliśmy z odpowiedziami uzyskanymi dwa lata wcześniej. Mimo niewielkiego odstępu czasu dzielącego oba badania widać, że zmiana kontekstu polityczno-ekonomicznego zaważyła na społecznych wyobrażeniach dotyczących transformacji energetycznej.

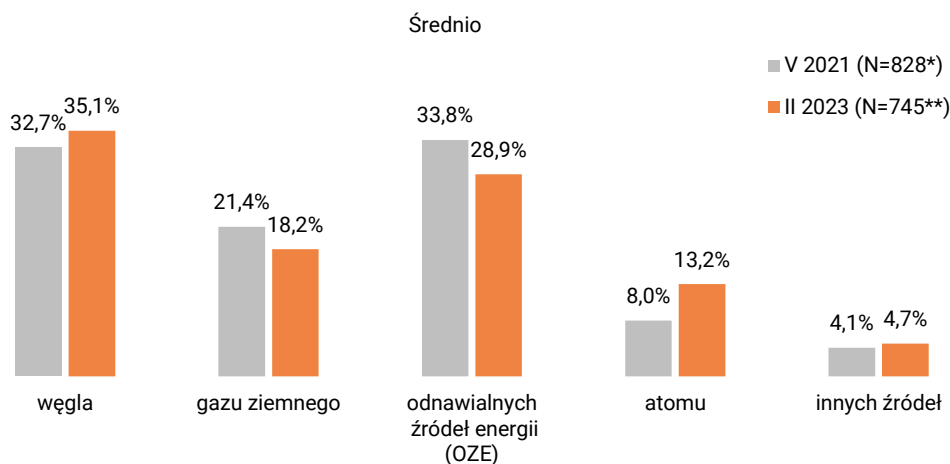
Nie zmieniły się główne wnioski z badań: Polacy oczekują znaczącego spadku produkcji energii z węgla już w ciągu najbliższych kilkunastu lat, choć zakładają, że również w roku 2050 część wytwarzanej energii elektrycznej będzie pochodzić z węgla. Z zebranych deklaracji wynika także, że należy dywersyfikować źródła energii. W ocenie społecznej należy rozwijać przede wszystkim OZE, które w 2050 roku mają mieć największy udział w miksie energetycznym. Polacy widzą też miejsce na inne źródła energii – gaz (szczególnie w krótszej perspektywie) oraz atom (szczególnie w dłuższej perspektywie).

Niestabilna sytuacja na rynku paliw istotnie wpłynęła na sposób myślenia o rozwoju energetyki w Polsce. W stosunku do roku 2021 zwiększył się nieco postulowany udział energii elektrycznej pochodzącej z węgla, jednocześnie zmalał oczekiwany udział energii wytwarzanej z gazu. Deklaracje z roku 2021 wskazywały na pewną rezerwę w podejściu do rozwoju energetyki jądrowej w Polsce. Obecnie rezerwa ta wyraźnie zmalała. Widocznie wzrósł oczekiwany poziom korzystania z energetyki jądrowej, szczególnie w dłuższej perspektywie czasowej. Z deklaracji badanych wynika, że w 2050 roku powinna być ona drugim najważniejszym źródłem produkcji energii elektrycznej. Niestety wraz ze wzrostem oczekiwanego udziału energii jądrowej w miksie energetycznym zmniejszył się nacisk na rozwój OZE. Nadal jednak, jak wspomniano, jest to preferowane źródło produkcji energii elektrycznej w 2050 roku.

⁵ Zob. raport „Transformacja energetyczna w Polsce. Edycja 2022”, www.forum-energii.eu

⁶ <https://globenergia.pl/ponad-21-energii-pochodzilo-z-oze-miks-energetyczny-i-struktura-produkcji-energii-w-polsce-w-2022-r/>

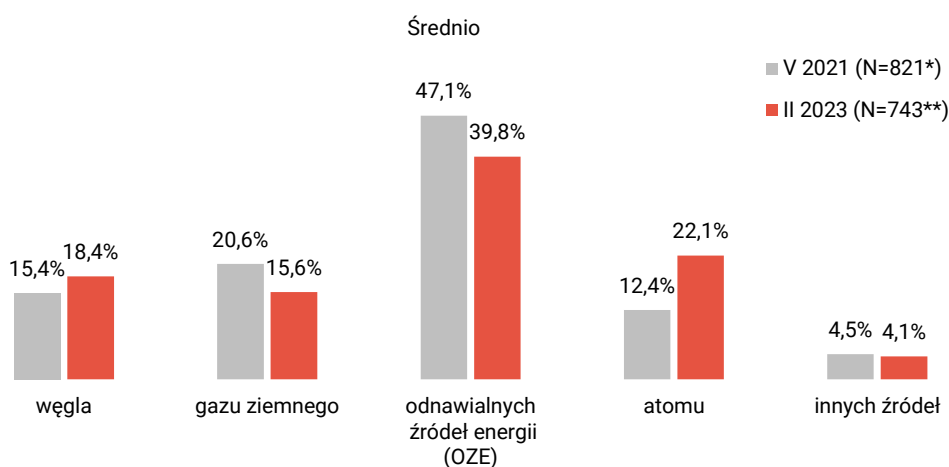
RYS. 4. Jaki procent energii elektrycznej w roku 2035 powinien być wytwarzany z:

* Pominięto osoby niepotrafiące odpowiedzieć na to pytanie, stanowiły one ogółem 29% badanych

** Pominięto osoby niepotrafiące odpowiedzieć na to pytanie, stanowiły one ogółem 24% badanych

RYS. 5. Jaki procent energii elektrycznej w roku 2050 powinien być wytwarzany z:

* Pominięto osoby niepotrafiące odpowiedzieć na to pytanie, stanowiły one ogółem 29% badanych

** Pominięto osoby niepotrafiące odpowiedzieć na to pytanie, stanowiły one ogółem 24% badanych

Sposób myślenia o przyszłości energetyki w Polsce różnicują podstawowe cechy społeczno-demograficzne, przy czym, jak pokazują analizy, zdecydowanie najmniej kontrowersji budzi oczekiwany udział gazu w produkcji energii elektrycznej. Większy niż przeciętnie udział węgla w miksie energetycznym w długiej perspektywie zakładają ludzie starsi (w wieku 65+), mieszkańcy wsi, badani z wykształceniem podstawowym oraz respondenci mający niskie dochody (poniżej 2000 zł *per capita*). Na odnawialne źródła energii wyjątkowo mocno liczą kobiety, ludzie młodzi, szczególnie w przedziale wiekowym 18-24 lata, mieszkańcy dużych miast, a także osoby o wyższym

statusie społeczno-ekonomicznym. Z podobnych grup rekrutują się zwolennicy rozwoju energetyki jądrowej, ale z jedną wyraźną różnicą. O ile kobiety mocniej niż mężczyźni przychylają się do wykorzystywania OZE, o tyle mężczyźni bardziej niż kobiety stawiają na energetykę jądrową. Niezależnie od tych różnic w obu grupach preferowanym źródłem energii elektrycznej w roku 2050 są OZE.

TABELA 6

Cechy społeczno-demograficzne badanych		Jaki procent energii elektrycznej w roku 2035 powinien być wytwarzany z:				
		węgla	gazu ziemnego	OZE	atomu	innych źródeł
		średnio w procentach				
Płeć	Mężczyźni	36,1	16,7	26,2	16,4	4,6
	Kobiety	34,0	19,7	31,6	10,0	4,7
Wiek	18–24 lata	31,8	14,3	31,9	18,2	3,7
	25–34	37,8	16,7	29,0	12,4	4,1
	35–44	33,2	18,8	29,4	13,9	4,7
	45–54	35,4	18,5	27,4	13,5	5,2
	55–64	34,5	18,6	30,6	11,9	4,4
	65 lat i więcej	36,6	20,0	26,9	11,2	5,2
Miejsce zamieszkania	Wieś	38,0	18,9	26,3	12,3	4,6
	Miasto do 19 999	34,9	20,4	26,8	12,8	5,1
	20 000 – 99 999	33,7	16,6	31,1	13,9	4,7
	100 000 – 499 999	32,5	17,7	30,8	13,2	5,8
	500 000 i więcej mieszkańców	28,9	16,6	35,5	15,9	3,1
Wykształcenie	Podstawowe lub gimnazjalne	38,2	18,9	29,4	9,5	4,2
	Zasadnicze zawodowe	38,1	18,2	26,6	11,8	5,3
	Średnie	33,4	18,8	28,9	13,8	5,1
	Wyższe	33,4	17,0	30,7	15,2	3,8
Dochody na osobę	Do 1499 zł	38,4	20,4	27,2	9,4	4,6
	Od 1500 zł do 1999 zł	38,3	15,7	26,8	13,9	5,4
	Od 2000 zł do 2999 zł	35,6	17,7	29,4	12,1	5,2
	Od 3000 zł do 3999 zł	31,8	17,5	30,6	15,7	4,5
	4000 zł i więcej	30,8	16,9	30,7	18,1	3,6

TABELA 7

Cechy społeczno-demograficzne badanych		Jaki procent energii elektrycznej w roku 2050 powinien być wytwarzany z:				
		węgla	gazu ziemnego	OZE	atomu	innych źródeł
		średnio w procentach				
Płeć	Mężczyźni	18,5	15,0	35,7	27,0	3,8
	Kobiety	18,2	16,2	43,9	17,2	4,4
Wiek	18–24 lata	15,1	13,9	45,0	22,4	3,6
	25–34	18,2	13,1	43,1	22,6	3,0
	35–44	16,8	15,8	41,2	21,9	4,4
	45–54	17,4	17,0	38,8	22,0	4,9
	55–64	17,9	15,1	38,7	23,5	4,8
	65 lat i więcej	22,6	17,4	35,1	21,0	3,9
Miejsce zamieszkania	Wieś	21,5	17,6	36,8	20,1	4,0
	Miasto do 19 999	19,4	17,5	36,3	21,4	5,4
	20 000 – 99 999	18,3	13,0	40,3	23,8	4,6
	100 000 – 499 999	13,2	14,5	43,6	25,1	3,6
	500 000 i więcej mieszkańców	11,0	12,9	50,1	23,3	2,7
Wykształcenie	Podstawowe lub gimnazjalne	25,9	17,5	39,4	13,8	3,4
	Zasadnicze zawodowe	19,9	17,4	36,3	21,7	4,8
	Średnie	17,8	15,3	39,1	23,0	4,8
	Wyższe	14,4	13,7	43,8	25,1	2,9
Dochody na osobę	Do 1499 zł	21,9	17,9	36,9	19,4	4,0
	Od 1500 zł do 1999 zł	22,4	15,3	37,6	20,1	4,6
	Od 2000 zł do 2999 zł	18,0	15,3	39,4	22,7	4,6
	Od 3000 zł do 3999 zł	16,0	13,9	39,2	28,2	2,7
	4000 zł i więcej	12,4	12,4	44,1	27,1	4,0

Wyobrażenia dotyczące przyszłości energetycznej naszego kraju zależą w znacznej mierze od orientacji politycznej, przy czym różnice opinii dotyczą przede wszystkim udziału węgla i OZE w miksie energetycznym. Badani deklarujący lewicowe poglądy polityczne wyraźniej niż inni preferują korzystanie z OZE i chcieliby, aby już w 2035 roku więcej energii elektrycznej pochodziło z OZE niż z węgla. Z kolei respondenci identyfikujący się z prawicą oraz osoby niemające określonych poglądów politycznych są stosunkowo zachowawcze i mocniej niż badani o orientacji lewicowej lub centrowej stawiają na węgiel. Co ciekawe jednak, respondenci utożsamiający się z prawicą zakładają mniejszy udział energii z OZE w miksie energetycznym niż osoby o innych poglądach, w większym stopniu natomiast liczą na rozwój energetyki jądrowej.

TABELA 8

Deklarowane poglądy polityczne	Jaki procent energii elektrycznej w roku 2035 powinien być wytwarzany z:				
	węgla	gazu ziemnego	OZE	atomu	innych źródeł
	średnio w procentach				
Lewicowe	28,5	17,3	35,7	13,7	4,9
Centrowe	33,5	20,2	28,5	13,1	4,7
Prawicowe	38,6	17,5	25,6	14,2	4,1
Trudno powiedzieć	39,2	17,9	27,8	8,4	6,7

TABELA 9

Deklarowane poglądy polityczne	Jaki procent energii elektrycznej w roku 2050 powinien być wytwarzany z:				
	węgla	gazu ziemnego	OZE	atomu	innych źródeł
	średnio w procentach				
Lewicowe	12,2	13,6	48,2	22,1	3,9
Centrowe	17,4	16,2	41,2	20,8	4,3
Prawicowe	21,7	16,4	32,9	25,4	3,6
Trudno powiedzieć	22,4	16,3	42,5	12,9	6,0

Spojrzenie na przyszłość energetyki istotnie różni elektoraty – rozbieżności dotyczą przede wszystkim wykorzystywania węgla oraz rozwoju OZE. Zdeklarowani wyborcy Prawa i Sprawiedliwości i – w jeszcze większym stopniu – Konfederacji optują za większym udziałem węgla w wytwarzaniu energii niż sympatycy pozostałych formacji. Do największych zwolenników rozwoju OZE należą natomiast sympatycy Koalicji Obywatelskiej oraz Lewicy. Ich zdaniem w 2035 roku ponad jedna trzecia, a w 2050 roku mniej więcej połowa wytwarzanej w Polsce energii elektrycznej powinna pochodzić z OZE. Stosunkowo największą rezerwę wobec rozwoju OZE zachowują wyborcy Prawa i Sprawiedliwości. Jednakże i oni sądzą, że w 2050 roku energia elektryczna w największej części powinna pochodzić właśnie z OZE.

TABELA 10

Potencjalne elektoraty	Jaki procent energii elektrycznej w roku 2035 powinien być wytwarzany z:				
	węgla	gazu ziemnego	OZE	atomu	innych źródeł
	średnio w procentach				
Konfederacja Wolność i Niepodległość	43,9	18,1	25,8	7,6	4,7
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	40,9	19,7	22,1	13,2	4,1
Polska 2050 Szymona Hołowni	33,3	20,3	30,6	11,5	4,4
Koalicja Obywatelska	27,5	16,0	36,3	15,4	4,9
Lewica*	23,1	16,1	35,5	19,8	5,5

* Deklaracje zwolenników tego ugrupowania należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

TABELA 11

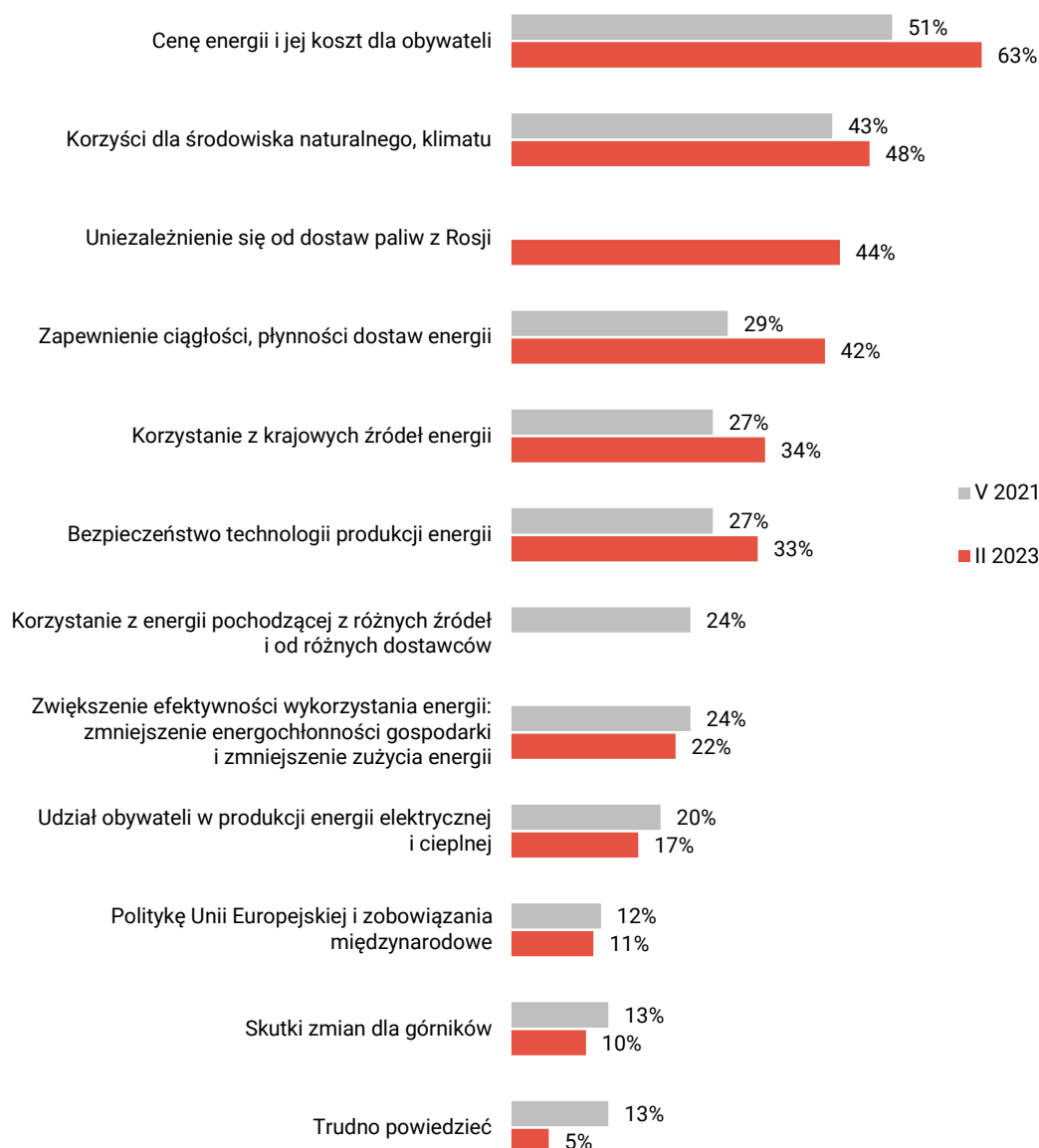
Potencjalne elektoraty	Jaki procent energii elektrycznej w roku 2050 powinien być wytwarzany z:				
	węgla	gazu ziemnego	OZE	atomu	innych źródeł
	średnio w procentach				
Konfederacja Wolność i Niepodległość	26,9	14,9	38,0	16,8	3,5
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	24,3	18,7	29,4	23,9	3,8
Polska 2050 Szymona Hołowni	14,0	18,1	42,3	21,8	3,9
Koalicja Obywatelska	10,4	11,6	48,3	25,4	4,3
Lewica*	9,1	11,6	50,9	25,0	3,4

* Deklaracje zwolenników tego ugrupowania należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

UWARUNKOWANIA I MOTYWY ZMIAN W ENERGETYCE

Po dwóch latach ponownie zapytaliśmy respondentów o to, czym należy kierować się, wprowadzając zmiany w wytwarzaniu i korzystaniu z energii. Pozwala to lepiej poznać i zrozumieć postawy Polaków wobec transformacji energetycznej i śledzić ewolucję sposobu ich myślenia na ten temat. Kryzys energetyczny związany z wojną na Ukrainie sprawił, że Polacy jeszcze silniej niż dwa lata temu zwracają uwagę na cenę energii i jej koszt dla obywateli – 63% badanych (o 12 punktów więcej niż w 2021 roku) wymieniło tę kwestię wśród najważniejszych do uwzględnienia w procesie transformacji energetycznej. Drugą najważniejszą w ocenie społecznej przesłankę, którą należy brać pod uwagę, stanowią korzyści dla środowiska naturalnego, klimatu – wskazało je 48% ankietowanych (o 5 punktów więcej niż poprzednio). Do priorytetów można zaliczyć także uniezależnienie się od dostaw paliw z Rosji (wymieniane przez 44% respondentów). W badaniu realizowanym dwa lata temu pytaliśmy ogólnie o dywersyfikację dostaw paliw – o korzystanie z energii pochodzącej z różnych źródeł i od różnych dostawców (wówczas odpowiedź tę wybrało 24% ankietowanych). Za niemal równie istotne co uniezależnienie się od dostaw paliw z Rosji uznano zapewnienie ciągłości, płynności dostaw energii (wskazało na nie 42% badanych, o 13 punktów więcej niż w 2021 roku). Wśród postrzeganych jako bardzo istotne kwestie znalazły się także: korzystanie z krajowych źródeł energii (podnoszone przez 34%, o 7 punktów więcej niż dwa lata temu) oraz bezpieczeństwo technologii produkcji energii (wskazywane przez 33% respondentów, o 6 punktów więcej niż poprzednio). Wobec wagi wymienionych kwestii – w odczuciu społecznym – mniejsze znaczenie mają: poprawa efektywności energetycznej, udział obywateli w produkcji energii, polityka Unii Europejskiej i zobowiązania międzynarodowe czy też skutki transformacji dla górników.

RYS. 6. Co przede wszystkim trzeba brać pod uwagę, wprowadzając zmiany w wytwarzaniu i korzystaniu z energii?*

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać kilka kwestii

* W roku 2021 pytanie brzmiało: „Co przede wszystkim trzeba brać pod uwagę, wprowadzając zmiany w wytwarzaniu i korzystaniu z energii, tak aby ograniczyć emisję gazów cieplarnianych?”

Cena energii i jej koszt dla obywateli mają priorytetowe znaczenie dla większości grup społeczno-demograficznych. Korzyści dla środowiska naturalnego wyraźnie stawiają na pierwszym miejscu mieszkańcy największych miast (67%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści (65%). Względy ekologiczne są równie ważne jak ekonomiczne dla badanych z wykształceniem wyższym (odpowiednio: 58% i 59%) oraz osób względnie dobrze sytuowanych – o miesięcznych dochodach *per capita* wynoszących od 3000 zł wwyż (60%).

Cena energii i jej koszt dla obywateli to kwestia uznawana za priorytet niezależnie od deklarowanych poglądów politycznych. Badani o orientacji lewicowej niemal równie często zwracają jednak uwagę na korzyści dla środowiska i klimatu (59%), a ponadto częściej niż przeciętnie akcentują potrzebę poprawy efektywności energetycznej i oszczędzania energii (33%) oraz uwzględniania polityki Unii Europejskiej (16%). Ankietowani deklarujący prawicowe poglądy nieco częściej niż inni widzą potrzebę uniezależnienia się od dostaw paliw z Rosji (48%, druga najczęściej wskazywana przez nich kwestia) oraz korzystania z krajowych źródeł energii (37%). Osoby określające swoje poglądy jako centrowe częściej niż przeciętnie wskazują na korzyści dla środowiska (53%), korzystanie z krajowych źródeł energii (38%), a także na zapewnienie płynności dostaw energii (47%).

Różnice te znajdują odzwierciedlenie w poglądach elektoratów. Wyborcy Prawa i Sprawiedliwości, myśląc o transformacji energetycznej, częściej niż przeciętnie biorą pod uwagę potrzebę uniezależnienia się od rosyjskich paliw (50%) oraz korzystania z krajowych źródeł energii (42%). Obie te kwestie, a ponadto cenę energii (62%) oraz zapewnienie ciągłości dostaw (41%) przedkładają nad korzyści dla środowiska naturalnego (39%). Zwolennicy Koalicji Obywatelskiej na pierwszym miejscu stawiają właśnie rozwiązania korzystne dla środowiska i klimatu (65%), a dopiero na drugim koszt energii (56%), a także częściej niż ogół badanych przykładają wagę do uniezależnienia się od dostaw paliw z Rosji (51%) oraz do zobowiązań przyjętych w ramach Unii Europejskiej (17%). Potencjalni wyborcy Polski 2050 Szymona Hołowni, myśląc o zmianach w produkcji i korzystaniu z energii, częściej niż przeciętnie zwracają uwagę na korzyści dla środowiska naturalnego (57%), zapewnienie płynności dostaw energii (50%), bezpieczeństwo technologii produkcji energii (41%), poprawę efektywności energetycznej (30%). Szczególnie wyróżnia ich nacisk na udział obywateli w produkcji energii (32%). Zwolennicy Konfederacji najczęściej spośród analizowanych elektoratów za priorytet uznają cenę energii (82%), która jest dla nich wyraźnie ważniejsza niż korzyści dla środowiska naturalnego (42%). Ponadto częściej niż ogół badanych dostrzegają wagę zapewnienia płynności dostaw energii (51%) oraz bezpieczeństwa technologii produkcji energii (48%). Dla zdeklarowanych wyborców Lewicy większe znaczenie mają korzyści dla środowiska i klimatu (69%) niż cena energii (48%). Częściej niż przeciętnie biorą pod uwagę bezpieczeństwo technologii produkcji energii (40%), zwiększenie efektywności energetycznej (30%), udział obywateli w produkcji energii (27%), skutki zmian dla górników (16%) i – najczęściej spośród badanych elektoratów – uwzględniają politykę Unii Europejskiej (27%).

TABELA 12

Co przede wszystkim trzeba brać pod uwagę, wprowadzając zmiany w wytwarzaniu i korzystaniu z energii?	Potencjalne elektoraty				
	Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	Koalicja Obywatelska	Polska 2050 Szymona Hołowni	Konfederacja Wolność i Niepodległość	Lewica*
	w procentach				
Cenę energii i jej koszt dla obywateli	62	56	64	82	48
Korzyści dla środowiska naturalnego, klimatu	39	65	57	42	69
Uniezależnienie się od dostaw paliw z Rosji	50	51	45	44	33
Zapewnienie ciągłości, płynności dostaw energii	41	42	50	51	44
Korzystanie z krajowych źródeł energii	42	25	26	35	33
Bezpieczeństwo technologii produkcji energii	30	35	41	48	40
Zwiększenie efektywności wykorzystania energii: zmniejszenie energochłonności gospodarki i zmniejszenie zużycia energii	21	23	30	22	30
Udział obywateli w produkcji energii elektrycznej i ciepłej	12	20	32	15	27
Politykę Unii Europejskiej i zobowiązania międzynarodowe	10	17	7	5	27
Skutki zmian dla górników	11	6	10	10	16
Trudno powiedzieć	7	2	0	0	0

* Deklaracje zwolenników tego ugrupowania należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

Wojna na Ukrainie i jej skutki dla sektora energetycznego wpłynęły na sposób myślenia Polaków o transformacji energetycznej. Spadła akceptacja realizacji unijnych celów klimatycznych, przybyło zwolenników rozwoju energetyki węglowej w oparciu o krajowe zasoby węgla kamiennego. Niezależnie od tego większość Polaków dostrzega potrzebę odchodzenia od węgla na rzecz bardziej ekologicznych sposobów produkcji energii. Co ciekawe jednak, obecnie mniejszy nacisk niż przed dwoma laty jest kładziony na rozwój odnawialnych źródeł energii, co najprawdopodobniej ma związek z dość szeroką społeczną akceptacją dla decyzji o budowie elektrowni jądrowych w naszym kraju. W związku z nowymi okolicznościami Polacy zrewidowali nieco swoje oczekiwania dotyczące przyszłości energetycznej kraju – z jednej strony w mniejszym stopniu niż przed dwoma laty stawiają na gaz, a w większym na (przede wszystkim rodzimy) węgiel, z drugiej strony bardziej niż wówczas liczą na rozwój energetyki jądrowej, a mniej na rozwój OZE. O ile zatem dwa lata temu zakładano, że w 2050 roku energia elektryczna powinna pochodzić przede wszystkim z OZE, a w drugiej kolejności z gazu, obecnie miejsce gazu zajął atom.

Wprowadzając zmiany w wytwarzaniu i korzystaniu z energii, w ocenie społecznej, należy brać pod uwagę przede wszystkim cenę energii i jej koszt dla obywateli. Kluczowe znaczenie mają także takie kwestie jak: korzyści dla środowiska naturalnego, uniezależnienie się od dostaw paliw z Rosji oraz zapewnienie ciągłości dostaw energii.

Opracowała

Beata Roguska

TABELA 1

		Do 2050 roku państwa Unii Europejskiej mają osiągnąć neutralność klimatyczną: ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, w tym dwutlenku węgla. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna dążyć, aby osiągnąć ten cel:				Liczba osób
		jak najszybciej, jeszcze przed rokiem 2050	do roku 2050	Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej w swoim tempie, nawet jeśli będzie to oznaczało, że osiągniemy ją po 2050 roku	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		21	17	55	7	979
Płeć	Mężczyźni	15	19	62	4	461
	Kobiety	27	16	48	9	518
Wiek	18–24 lata	29	21	44	6	93
	25–34	22	16	59	4	154
	35–44	20	22	55	3	191
	45–54	24	12	58	5	156
	55–64	19	20	53	7	153
	65 lat i więcej	19	14	54	13	231
Miejsce zamieszkania	Wieś	15	13	65	7	401
	Miasto do 19 999	26	12	53	9	130
	20 000 – 99 999	24	20	48	8	228
	100 000 – 499 999	19	28	48	4	132
	500 000 i więcej mieszk.	39	22	36	3	88
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	20	13	50	17	150
	Zasadnicze zawodowe	16	14	63	7	227
	Średnie	20	17	57	6	348
	Wyższe	29	23	46	2	254
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	31	25	43	1	122
	Średni personel, technicy	30	20	47	3	49
	Pracownicy adm.-biurowi	31	17	48	4	65
	Pracownicy usług	16	15	64	6	82
	Robotnicy wykwalifikowani	10	11	74	5	106
	Robotnicy niewykwalifik.	27	3	65	5	36
	Rolnicy	15	9	73	3	43
	Pracujący na własny rach.	20	18	58	3	45
	Bezrobotni	23	28	43	6	17
	Emeryci	17	16	54	13	260
	Renciści	31	14	42	14	37
	Uczniowie i studenci	31	30	38	2	50
	Gospodynie domowe i inni	20	22	50	8	67
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	23	20	53	5
spółce właścicieli prywatnych i państwa		30	15	50	5	123
sekt. pryw. poza rolnict.		23	16	58	2	260
prywatnym gosp. rolnym		15	8	74	3	45
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	20	17	53	10	146
	Od 1500 zł do 1999 zł	13	19	63	4	145
	Od 2000 zł do 2999 zł	19	17	59	5	183
	Od 3000 zł do 3999 zł	25	15	57	3	95
	4000 zł i więcej	30	25	43	2	117
	Trudno powiedzieć	23	12	50	15	121
	Odmowa odpowiedzi	24	16	52	8	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	24	15	48	12	77
	Średnie	20	16	55	9	391
	Dobre	22	19	55	4	510
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	10	65	17	44
	Raz w tygodniu	15	15	62	9	369
	1–2 razy w miesiącu	24	18	54	4	153
	Kilka razy w roku	20	20	55	5	199
	W ogóle nie uczestniczy	35	20	40	5	194
Poglądy polityczne	Lewica	40	21	36	3	205
	Centrum	25	20	50	5	255
	Prawica	13	14	67	6	367
	Trudno powiedzieć	9	14	59	18	129

TABELA 2

		Obecnie podstawowym surowcem energetycznym w Polsce jest węgiel kamienny. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych 10–20 lat wytwarzanie energii w Polsce:			Liczba osób
		powinno opierać się przede wszystkim na krajowych zasobach węgla kamiennego	powinno się stopniowo odchodzić od energetyki opartej na węglu i rozwijać inne sposoby produkcji energii	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		23	70	7	980
Płeć	Mężczyźni	25	71	4	462
	Kobiety	21	69	10	519
Wiek	18–24 lata	17	76	7	93
	25–34	22	72	7	155
	35–44	25	73	2	191
	45–54	18	78	4	157
	55–64	23	69	7	153
	65 lat i więcej	28	57	15	231
Miejsce zamieszkania	Wieś	31	63	6	402
	Miasto do 19 999	21	71	8	130
	20 000 – 99 999	21	70	9	228
	100 000 – 499 999	13	76	11	132
	500 000 i więcej mieszk.	9	89	2	88
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	28	55	17	150
	Zasadnicze zawodowe	29	64	7	227
	Średnie	24	69	7	349
	Wyższe	14	84	3	255
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	83	3	122
	Średni personel, technicy	24	71	4	49
	Pracownicy adm.-biurowi	10	87	3	65
	Pracownicy usług	29	67	4	82
	Robotnicy wykwalifikowani	23	74	3	107
	Robotnicy niewykwalifik.	47	50	3	36
	Rolnicy	41	46	13	43
	Pracujący na własny rach.	20	74	6	46
	Bezrobotni	32	63	5	17
	Emeryci	27	59	14	260
	Renciści	16	74	10	37
	Uczniowie i studenci	3	94	3	49
	Gospodynie domowe i inni	18	70	12	67
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	21	75	3
spółce właścicieli prywatnych i państwa		17	80	2	123
sekt. prywat. poza rolnict.		23	73	4	262
prywatnym gosp. rolnym		43	45	12	45
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	35	60	5	146
	Od 1500 zł do 1999 zł	26	66	8	145
	Od 2000 zł do 2999 zł	17	76	7	183
	Od 3000 zł do 3999 zł	23	73	4	95
	4000 zł i więcej	16	82	1	117
	Trudno powiedzieć	25	58	17	121
	Odmowa odpowiedzi	20	71	9	172
Ocena własnych war. mater.	Złe	33	61	6	77
	Średnie	25	64	11	392
	Dobre	20	75	5	510
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	36	49	15	44
	Raz w tygodniu	27	65	8	369
	1–2 razy w miesiącu	19	74	7	153
	Kilka razy w roku	25	68	6	200
	W ogóle nie uczestniczy	15	81	5	194
Poglądy polityczne	Lewica	14	83	3	205
	Centrum	23	71	6	255
	Prawica	29	66	5	367
	Trudno powiedzieć	21	57	22	129

TABELA 3

		Czy uważa Pan(i), że obecnie należy skoncentrować się na rozwoju:				Liczba osób
		nieodnawialnych źródeł energii (paliwa jądrowego, węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego)	odnawialnych źródeł energii (promieniowania słonecznego, wiatru, wody, biomasy)	obu tych gałęzi energetyki w równym stopniu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		8	31	56	5	979
Płeć	Mężczyźni	12	25	62	2	462
	Kobiety	4	37	50	9	517
Wiek	18–24 lata	7	33	57	4	93
	25–34	7	38	52	3	155
	35–44	6	31	59	4	191
	45–54	7	32	59	2	156
	55–64	11	33	51	4	153
	65 lat i więcej	7	25	55	12	230
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	24	62	5	401
	Miasto do 19 999	5	28	58	9	131
	20 000 – 99 999	8	36	49	7	227
	100 000 – 499 999	6	39	52	3	132
	500 000 i więcej mieszk.	4	46	48	1	88
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	10	23	52	16	150
	Zasadnicze zawodowe	9	24	61	6	227
	Średnie	8	33	55	4	348
	Wyższe	5	40	54	1	254
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	41	54	1	122
	Średni personel, technicy	8	29	63		49
	Pracownicy adm.-biurowi	7	37	54	1	65
	Pracownicy usług	4	28	65	3	82
	Robotnicy wykwalifikowani	10	28	59	2	107
	Robotnicy niewykwalifik.	8	19	66	7	36
	Rolnicy	19	20	59	3	43
	Pracujący na własny rach.	2	34	64		45
	Bezrobotni	9	21	64	6	17
	Emeryci	8	28	53	10	260
	Renciści	7	26	59	8	36
	Uczniowie i studenci	7	45	46	2	50
	Gospodynie domowe i inni	9	40	36	15	67
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	6	35	56	3
spółce właścicieli prywatnych i państwa		10	39	49	2	123
sekt. pryw. poza rolnict.		6	30	63	1	260
prywatnym gosp. rolnym		15	19	63	3	45
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	7	28	59	6	146
	Od 1500 zł do 1999 zł	7	29	54	10	145
	Od 2000 zł do 2999 zł	6	27	64	3	183
	Od 3000 zł do 3999 zł	8	36	51	5	95
	4000 zł i więcej	4	38	58	1	117
	Trudno powiedzieć	6	32	51	10	121
	Odmowa odpowiedzi	13	34	49	4	171
Ocena własnych war. mater.	Złe	10	27	56	7	77
	Średnie	8	30	54	7	390
	Dobre	7	33	56	4	511
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	14	66	13	43
	Raz w tygodniu	8	25	60	7	369
	1–2 razy w miesiącu	8	30	55	6	153
	Kilka razy w roku	7	37	53	4	200
	W ogóle nie uczestniczy	7	41	50	2	194
Poglądy polityczne	Lewica	5	48	44	2	205
	Centrum	8	30	57	5	255
	Prawica	10	23	63	4	367
	Trudno powiedzieć	5	31	49	15	129

TABELA 4

		Co przede wszystkim trzeba brać pod uwagę, wprowadzając zmiany w wytwarzaniu i korzystaniu z energii?											Liczba osób
		Cenę energii i jej koszt dla obywateli	Skutki zmian dla górników	Korzyści dla środowiska naturalnego, klimatu	Politykę Unii Europejskiej i zobowiązania międzynarodowe	Bezpieczeństwo technologii produkcji energii	Korzystanie z krajowych źródeł energii	Uniezależnienie się od dostaw paliw z Rosji	Udział obywateli w produkcji energii elektrycznej i ciepłej	Zapewnienie ciągłości, płynności dostaw energii	Zwiększenie efektywności wykorzystania energii: zmniejszenie energochłonności gospodarki i zmniejszenie zużycia energii	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		63	10	48	11	33	34	44	17	42	22	5	975
Płeć	Mężczyźni	64	11	46	10	35	34	42	18	44	23	4	459
	Kobiety	62	9	49	12	31	34	45	16	39	21	6	516
Wiek	18–24 lata	74	10	60	21	44	30	37	8	32	29	4	92
	25–34	62	9	57	11	34	35	44	18	51	21	2	154
	35–44	61	5	46	11	35	30	46	20	50	26	2	191
	45–54	66	12	37	7	33	35	43	18	47	21	5	156
	55–64	62	12	46	11	32	42	44	16	36	23	5	152
	65 lat i więcej	59	11	46	9	25	33	45	17	33	17	9	229
Miejsce zamieszkania	Wieś	65	11	42	10	31	39	41	17	41	22	5	401
	Miasto do 19 999	59	6	49	9	35	33	42	12	38	20	9	129
	20 000 – 99 999	63	11	50	11	31	29	50	18	40	21	4	225
	100 000 – 499 999	65	10	45	13	36	40	40	18	44	18	3	132
	500 000 i więcej mieszk.	58	9	67	15	40	19	47	16	48	32	3	88
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	68	14	45	9	29	32	32	11	25	15	13	149
	Zasadnicze zawodowe	62	12	36	8	25	38	44	16	35	18	7	227
	Średnie	65	9	49	13	37	34	44	16	45	25	3	347
	Wyższe	59	7	58	12	36	32	50	22	53	26	1	252
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	53	9	65	11	31	32	50	20	61	33	1	122
	Średni personel, technicy	66	1	55	15	35	36	60	24	34	14	3	49
	Pracownicy adm.-biurowi	62	7	55	8	38	28	50	23	45	33	2	65
	Pracownicy usług	67	2	45	14	31	39	49	10	48	25	1	82
	Robotnicy wykwalifikowani	73	13	35	12	32	32	39	19	48	18	2	106
	Robotnicy niewykwalifik.	73	29	33	11	32	33	27	8	35	16	7	36
	Rolnicy	73	16	30	9	30	36	30	19	42	17	6	43
	Pracujący na własny rach.	53	13	42	10	31	31	46	12	49	28	7	45
	Bezrobotni	69	11	49	7	33	43	45	12	55	11	4	17
	Emeryci	58	11	46	9	30	36	45	19	31	16	9	259
	Renciści	55	5	44	5	35	40	41	19	41	14	7	36
	Uczniowie i studenci	77	14	66	23	50	22	43	6	30	38	2	48
	Gospodynie domowe i inni	67	4	45	10	33	37	25	12	36	19	11	67

TABELA 4 cd.

		Co przede wszystkim trzeba brać pod uwagę, wprowadzając zmiany w wytwarzaniu i korzystaniu z energii?											Liczba osób
		Cenę energii i jej koszt dla obywateli	Skutki zmian dla górników	Korzyści dla środowiska naturalnego, klimatu	Politykę Unii Europejskiej i zobowiązania międzynarodowe	Bezpieczeństwo technologii produkcji energii	Korzystanie z krajowych źródeł energii	Uniezależnienie się od dostaw paliw z Rosji	Udział obywateli w produkcji energii elektrycznej i ciepłej	Zapewnienie ciągłości, płynności dostaw energii	Zwiększenie efektywności wykorzystania energii: zmniejszenie energochłonności gospodarki i zmniejszenie zużycia energii	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		63	10	48	11	33	34	44	17	42	22	5	975
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	55	8	52	16	26	26	50	21	48	28	2	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	64	5	55	15	31	35	41	16	43	26	3	123
	sekt. prywat. poza rolnict.	66	11	47	10	38	33	47	16	51	26	2	260
	prywatnym gosp. rolnym	71	19	34	7	36	48	26	18	40	11	6	45
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	60	9	45	9	32	38	40	12	46	15	6	146
	Od 1500 zł do 1999 zł	61	13	46	8	30	36	40	14	35	28	6	145
	Od 2000 zł do 2999 zł	71	11	47	10	35	38	49	18	44	22	1	183
	Od 3000 zł do 3999 zł	61	7	61	11	24	26	49	26	54	23	4	95
	4000 zł i więcej	58	7	59	18	44	35	40	23	45	24	0	117
	Trudno powiedzieć	60	16	37	9	28	20	37	17	35	21	10	121
	Odmowa odpowiedzi	65	6	43	13	32	38	40	12	36	22	7	168
Ocena własnych war. mater.	Złe	59	14	43	10	24	33	37	16	30	13	8	77
	Średnie	66	11	44	11	30	37	44	18	42	25	5	389
	Dobre	61	8	51	11	36	32	44	16	43	21	5	508
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	50	15	36	11	29	39	49	19	37	20	10	42
	Raz w tygodniu	64	12	44	9	29	37	46	14	42	21	6	369
	1–2 razy w miesiącu	68	6	50	12	36	37	35	19	47	21	4	153
	Kilka razy w roku	65	10	49	9	34	28	43	21	41	17	5	199
	W ogóle nie uczestniczy	57	8	53	16	35	31	46	18	38	30	4	193
Poglądy polityczne	Lewica	59	10	58	16	35	28	40	19	41	33	1	205
	Centrum	66	10	53	8	33	38	44	15	47	17	3	255
	Prawica	63	11	40	10	33	37	48	17	42	22	6	365
	Trudno powiedzieć	65	7	41	10	29	29	38	21	30	15	12	129